

Motion till riksdagen 2007/08:So5

av **Thomas Nihlén m.fl. (mp)**
med anledning av prop. 2006/07:129

Utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur kommunerna har hanterat och agerat enligt den nya lagen om barn som bevittnar våld.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utredning om hur samarbetet fungerar, vad det gäller barn och unga som bevittnar våld, mellan socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om lokala och regionala barnombudsmän.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utredning vad gäller barns inflytande och delaktighet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till Utredningen om familjecentraler angående en ny översyn av familjerådslagsmodellen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppdrag till Socialstyrelsen om att utvärdera tillämpningen av 6 kap. 5 § i socialtjänstlagen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till bestämmelse i socialtjänstlagen angående genomförandeplan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kontakt mellan syskon ska ingå i genomförandeplanen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till utredningen angående familjehemsföräldrars villkor inom socialförsäkringen.

Fel! Okänt namn på

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till utredningen Om grundläggande kriterier för bedömning av familjehem angående handledning före barnets ankomst, under tiden och efter, samt med anledning av de biologiska föräldrarnas kontakt och besök.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillägg till utredningen Om grundläggande kriterier för bedömning av familjehem angående särskild utbildning för familjehemsföräldrar.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utredning angående ansvars- och rollfördelningen samt andra oklarheter mellan socialtjänsten och de verksamheter som rekryterar och stöder familjehemmen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring av socialtjänstförordningen.
14. Riksdagen avslår förslaget om en borte tidsgräns för vård i ett jourhem.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är socialnämnden i jourhems kommunen som ska ansvara för utredningen av jourhemmet.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om försök med fem samordnade verksamheter för barn med både sociala och psykiatriska problem.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett nationellt riskbarnscentrum bör startas snarast.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en samordnad utveckling av den sociala tillsynen.

Motivering

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) gäller alla barn i Sverige, även de barn och unga som tillbringar en viss tid eller vuxit upp på hem för vård eller boende och särskilda ungdomshem.

Alla barn har rätt till en trygg uppväxt. Barn i utsatta situationer behöver få sina rättigheter tillgodosedda i högre grad än i dag. De kan vara mer sårbara än andra barn som har haft en trygg uppväxt. Det är vi vuxna och samhället som bär ansvaret för att detta blir verklighet, och det ansvaret har samhället inte tagit fullt ut, menar Miljöpartiet. Samtidigt vill vi ge en eloge till socialsekreterarna inom kommunernas socialtjänst som i de allra flesta fall utför ett mycket gott jobb. De har ett utav de allra svåraste och tuffaste arbetena att utföra.

Miljöpartiet menar att propositionen borde ha fler konkreta och konstruktiva förslag på vad som behöver åtgärdas nu för att hjälpa de barn och unga som redan i dag får illa och säkerställa deras rättigheter till skydd, men också en vision om hur samhället ska kunna förebygga att barnen behöver tas om hand av samhället.

Fel! Okänt namn på

Under de senaste åren har vi fått flera larmrapporter, både om hur det står till med kvaliteten på ungdomshemmen i dag och om övergrepp och kränkningar som skett tidigare under 1900-talet, bland annat påtalat av gruppen ”Stulen barndom”. Socialtjänsten har av olika anledningar inte heller alltid förmått att göra sitt jobb, såsom fallet som i media kallats ”Louise i Vetlanda”. Oavsett vem som felar är det barnen som kommer i kläm och råkar illa ut, och samhället har inte alltid kunna skydda dem trots att de varit under samhällets beskydd. Detta måste vi råda bot på och då krävs det betydligt mer än vad som tas upp i propositionen. Frågor som borde ha ställts i propositionen är bland annat hur samhället och dess institutioner kan upptäcka och bemöta utsatta barn och deras föräldrar samt hur barn och unga kan erbjudas det stöd de borde ha en självklar rätt till.

Det borde ha tagits ett helhetsgrepp på detta komplicerade område. Det finns flera tidigare utredningar vars kunskap och förslag man bättre skulle kunna ta tillvara såsom ”Ambition och ansvar” (SOU 2006:100), ”Ungdomar, stress och psykisk ohälsa” (SOU 2006:77) och ”Det gäller livet” (SOU 1998:31) för att nämna några.

Miljöpartiets motion följer propositionen i rubrikordning. Varje avsnitt inleds med ett kursivt stycke med det förslag eller den bedömning som regeringen lämnat, om sådant finns.

Barn som bevittnar våld

Regeringen lämnar inga förslag under denna rubrik utan beskriver endast de aktuella statliga insatserna inom den sociala barn- och ungdomsvården. Miljöpartiet vill ändå lämna förslag på förändringar under punkten.

Den 15 november 2006 trädde den lagändring i socialtjänstlagen i kraft som tydliggör att socialtjänsten bör beakta att barn som bevittnar våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott. Detta är ett nytt perspektiv på våld inom familjen och kan vara svårt att hantera i och med att våld i nära relationer är komplicerade problem och brott. Miljöpartiet menar att exempelvis länsstyrelserna bör få i uppdrag att utreda, redan nu efter ett år, hur kommunernas socialtjänst har hanterat och agerat enligt den nya lagen.

Ett annat problem är, såsom Rädda Barnen påpekar i sin kommentar till propositionen, att enligt en kartläggning som gjordes 2006 finns det oklarheter om vilken terapeutisk hjälp barn- och ungdomspsykiatri, BUP, erbjuder våldsutsatta barn och ungdomar. Ytterligare ett uppdrag bör därför ges till exempelvis länsstyrelserna att utreda hur samarbetet fungerar, vad det gäller barn och unga som bevittnar våld, mellan socialtjänsten och BUP.

En samlad lagstiftning för den sociala barnvården

Regeringens bedömning: Det finns behov av att se över gällande bestämmelser till skydd och stöd för barn i utsatta situationer och anpassa dessa be-

Fel! Okänt namn på

stämmelser till den utveckling som skett sedan socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga trädde i kraft. I detta sammanhang bör det även prövas om det finns behov av att utveckla nya insatser som bygger på olika grad av samtycke från den enskilde. För att tydliggöra samhällets ansvar för att skydda och stödja barn i socialt utsatta situationer bör det övervägas att sammanföra bestämmelser för skydd och stöd till sådana barn i en lagstiftning. Regeringen avser att ge en särskild utredare ett sådant uppdrag.

Miljöpartiet anser att det som regeringen skriver i sin bedömning är svår-
begripligt. Det är oklart huruvida detta är förslag på åtgärder eller om det är
tyckanden från regeringens sida.

Miljöpartiet driver och har drivit frågan om regionala och lokala barnom-
budsmän. Vi tar upp frågan även i budgetmotionen 2007/08:So493. Vi tänker
oss att dessa ska kunna finnas på länsstyrelserna. De ska kunna arbeta med
strukturfrågor som rör barn i den regionala verksamheten, men framför allt
kunna arbeta med enskilda barn. Kontakten med enskilda barn ska vara priori-
terad.

De ska kunna vara på barnens sida vid svåra vårdnadstvister, omhänder-
taganden (även om det alltid ska finnas ett ombud för barnen i rätten vid
LVU, finns skeenden när dessa inte är inkopplade), jobbiga hemförhållanden
etc. Och de ska även kunna företräda barnen.

En särskilt viktig funktion är att barn som är placerade och inte har det bra
ska kunna höra av sig själva till denna helt oberoende funktion med barnper-
spektiv. Även om socialtjänsten alltid ska ha barnperspektivet för ögonen
finns en risk att de har ett vuxenperspektiv, lierar sig med familjehemmet,
psykologiskt har svårt att se att den placering man medverkat till inte är bra
för barnet osv. Det finns många skäl till att barnen inte vågar lita på att de kan
se situationen ur deras perspektiv.

De regionala barnombudsmännen ska naturligtvis omfattas av sekretess-
lagstiftningen. Men det viktigaste är att de är till för barnen och ska inte agera
utan att barnet gett sin tillåtelse.

I Barnombudsmannens rapport "Vi har så mycket att säga" lämnas en rad
förslag på förbättringar, en utav dem är att möjligheter att i större utsträckning
än nu ta hjälp av vuxna förebilder och stödpersoner införs under organiserade
former.

Miljöpartiet menar att den särskilde utredare som regeringen vill tillsätta
också borde få i uppdrag att se över hur stöd till barn i form av lokala och
regionala barnombudsmän skulle kunna utformas och komma med förslag på
de ändringar som krävs lagmässigt för att möjliggöra detta.

Förebyggande arbete och tidigt stöd

*Inledningsmeningen i detta kapitel lyder: "Förebyggande insatser och tidigt
stöd lyfts ofta fram som viktiga när det gäller att arbeta med barn och unga
som far eller riskerar att fara illa." I texten lyfts också mödra- och barna-
vårdscentralerna och förskolan fram som exempel på verksamheter som er-*

bjuder förebyggande insatser.

Men Miljöpartiet saknar förslag på hur dessa verksamheter skulle kunna utvecklas, samarbeta etc. för att kunna sätta in hjälpinsatser tidigt för att förebygga att barn och unga far illa.

Ett stort problem – som visserligen tas upp i propositionen – är tillgången till barn- och ungdomspsykiatriska kliniker (BUP). Men Miljöpartiet saknar en större diskussion angående BUP:s verksamhet, bristen på platser, långa köer och de problem som detta skapar. En väl utbyggd BUP skulle kunna ge ett gott stöd och hjälp åt barn och ungdomar med problem så att de inte eskalerar till att bli allt för stora för de unga. Det är positivt att öppenvårdningsplatserna har ökat men samtidigt har tillströmningen också ökat kraftigt. Parallellt har slutenvårdsplatserna inom barn och ungdomspsykiatri minskat från 534 platser år 1993 till 236 år 2004, och på många platser i landet finns det endast mycket få platser för akuta tillstånd enligt utredningen ”Ambition och ansvar” (SOU 2006:100). Enligt Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri (SOU 2005:81) har det sedan mitten av 1990-talet skett en kraftig tillströmning. Skälet till den ökade tillströmningen anses vara nedskärningarna i de offentliga verksamheterna som förskola, skolhälsovård och elevvård samt att det inte länge är skamfyllt att söka psykiatrisk vård.

Miljöpartiet hade också gärna sett en större och mer detaljerad diskussion kring förskolans förebyggande betydelse för barn som riskerar att fara illa, exempelvis när det gäller problemet med stora barngrupper. En annan diskussion är vikten av att det finns många vuxna på förskolorna, dvs. många med adekvat utbildning, specialpedagoger m.fl. Miljöpartiet menar att om det finns många vuxna är chansen mycket större att varje barn hinner få sina specifika behov tillgodosedda. Vi hoppas att regeringen återkommer med en proposition där den beskriver sin vision med förskolan och kommer med konkreta förslag på hur detta ska genomföras.

En annan viktig förebyggande verksamhet, så som vi ser det, är föräldrautbildningar både för småbarns- och tonårsföräldrar. Dessa kan anordnas i kommunal regi eller i samarbete med andra aktörer. Det är inte alltid lätt att vara föräldrar och de flesta kan någon gång under föräldraskapet behöva både stöd och rådgivning. Andra kan behöva ett stort stöd för att klara av att vara en bra förälder. Hur dessa anordnas kommer självklart att variera mellan kommunerna men det behövs en föräldrastödjande verksamhet utöver den som barnvårdscentralerna vanligen erbjuder under spädbarnstiden.

Ungdomsmottagningars arbete vill vi också lyfta fram som en förebyggande verksamhet. Många tror att ungdomsmottagningen enbart är ett ställe för tjejer med ”lättare” bekymmer, men deras verksamhet spänner över stor bredd och kompetens och de gör ett mycket bra arbete. Men med utökade psykologiska resurser skulle de kunna ta ytterligare ansvar såsom att ta hand om de ungdomar som inte söker sig till och inte heller ”platsar” inom vare sig barn- och ungdomspsykiatri eller vuxenpsykiatri, men som ändå är i stort behov av hjälp.

En utbyggd primärvård med psykosocial kompetens är också en förebyggande verksamhet. Samhället kan spara miljarder på att erbjuda psykologsam-

Fel! Okänt namn på

tal på vårdcentralerna. I Göteborg har man fr.o.m. 2006 en psykolog knuten till varje vårdcentral. På Gotland har projekt med psykolog på vårdcentraler medfört att antalet läkarbesök minskat. Ärenden som rör barns och ungdomars psykiska hälsa skulle med mer psykologiska resurser i primärvården (inklusive BVC) vara en stor avlastning för BUP, och spara både lidande och pengar.

En väl fungerande elevhälsa med en nära kontakt mellan skolkuratorer, psykologer, läkare och sköterskor är en annan mycket bra förebyggande verksamhet. Men om det finns det inte heller något att läsa i denna proposition.

Barns rätt till information

Regeringens förslag: I lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och i socialtjänstlagen (2001:453) införs bestämmelser som ger barn och unga rätt att få relevant information.

Regeringens förslag om barns och ungas rätt att få *relevant* information är svår att förstå, precis som några av remissinstanserna påpekar. Ordet *relevant* är ett svårtolkat ord i sammanhanget. Det förs dock en diskussion i propositionen kring ordet men vi vill ändå påpeka svårigheten att tolka ordet.

Inflytande och delaktighet

I Barnombudsmannens rapport ”Vi har så mycket att säga” uppger många unga att de inte kan påverka sin situation, att de inte har några rättigheter och att beslut fattas ovanför deras huvuden. Nästan var sjätte svarade att han eller hon har kontakt med socialsekreteraren mindre än en gång i halvåret eller inte alls. Detta är alarmerande då det bl.a. är socialsekreteraren som beslutar om de ska flytta hem igen, omplaceras etc.

Över hälften av ungdomarna i rapporten uppger att personalen sällan eller aldrig frågar dem vad de tycker om vilka regler som ska gälla på ungdomshemmet. Drygt tre av tio uppger att personalen sällan eller aldrig frågar vad de tycker om sin skolgång. Fyra av tio uppger att personalen sällan eller aldrig frågar vad de tycker om sin fritid. Omkring tre av tio ungdomar uppger att personalen sällan eller aldrig frågar dem om deras familj och vänner.

Miljöpartiet anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att t.ex. tillsammans med Barnombudsmannen ta fram metoder och riktlinjer för att öka barns och ungas delaktighet i och inflytande över sitt eget liv när de är omhändertagna av samhället.

Familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter

Regeringens bedömning: Det är angeläget att föräldrastöd kan erbjudas kontinuerligt under barnets hela uppväxt. Ett sätt att organisera föräldrastöd

Fel! Okänt namn på

är genom familjecentraler. Socialstyrelsen har därför fått i uppdrag att kartlägga familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter och att sammanställa befintliga utvärderingar och rapporter om dessa verksamheter. Även internationella erfarenheter skall tas till vara.

2001 föreslog Miljöpartiet de gröna genom motion ”Omhändertagande av barn” ett tillkännagivande som sedan antogs av riksdagen angående familjerådslag och andra arbetssätt. Familjerådslag är inte en behandlingsmodell utan ett sätt att fatta beslut om och planera insatser för barn och ungdomar genom att engagera det egna nätverket inom den utvidgade familjen. En samordnare får i uppdrag av socialtjänsten att hjälpa familjen att ordna familjerådslaget. Samordnare är fristående i förhållande till socialtjänsten. Samordnarens uppgift är att hjälpa familjen till lösning och till enighet kring en handlingsplan.

Familjerådslag har fått ett blandat mottagande och en blandad genomslagskraft. Enligt en utvärdering som gjorts av Socialstyrelsen av de tio försökskommunerna är förklaringen till det svaga genomslaget dels att åtta av tio familjer tackade nej till erbjudandet om familjerådslag, dels att socialsekreterarna hade svårt att överlämna kontrollen till familjen eller samordnaren för rådslaget och att socialsekreteraren misstrodde familjens möjligheter.

Miljöpartiet menar att i det uppdrag som ges till Socialstyrelsen bör också en uppföljning av familjerådslag ingå. Om det fortfarande kvarstår hinder bör förslag ges angående på vad sätt de kan undanröjas. Socialstyrelsen bör också återkomma med förslag på hur modellen bättre skulle kunna implementeras i socialtjänstens arbete.

Miljöpartiet var också ett av de partier vars motioner ledde fram till det som i dag är 5 § socialtjänstlagen.

När ett barn placeras skall det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet skall dock enligt 1 kap. 2 § alltid beaktas.

Vi anser att det behöver göras en uppföljning av hur socialtjänsten förhåller sig till detta lagrum, på vilket sätt dessa överväganden sker och på vilket sätt barnperspektivet beaktas. Även detta anser vi att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utreda.

Genomförandeplan

Regeringens förslag: I socialtjänstlagen (2001:453) införs en bestämmelse om att en plan för hur vården skall genomföras skall upprättas när ett barn vårdas i ett familjehem eller hem för vård eller boende.

Miljöpartiet anser precis som Barnombudsmannen och Barnens rätt i samhället att genomförandeplanen bör tas fram tillsammans med barnet eller den unge och hans eller hennes familj.

I Barnombudsmannens rapport ”Vi har så mycket att säga” framkommer det tydligt att de unga inte känner sig delaktiga i vad som beslutas angående deras liv. Därför är det självklart att barnet eller den unge och eventuellt dennes familj så långt som möjligt ska delta i framtagande av genomförandeplanen.

Fel! Okänt namn på

Med anledning av detta borde texten lyda: I socialtjänstlagen (2001:453) införs en bestämmelse om att en plan för hur vården skall genomföras skall upprättas när ett barn vårdas i ett familjehem eller hem för vård eller boende. *Detta bör ske så långt som möjligt tillsammans med barnet eller den unge samt hans eller hennes vårdnadshavare.*

Föreningen Stulen Barndom har pekat på att många barn som blivit placerade helt förlorat kontakten med sina syskon. Inte sällan har syskon blivit placerade långt ifrån varandra och inget har gjorts från samhällets sida för att man ska kunna hålla kontakten med varandra. Förhoppningsvis sker detta inte lika ofta idag, men även om syskon placeras i olika familjehem som inte geografiskt ligger så långt ifrån varandra krävs det en medveten planering för att kontakten ska bestå. Vi anser därför att det i genomförandeplanen tydligt och konkret ska ingå hur kontakten med syskonen ska upprätthållas.

Tydligare förutsättningar för familjehem m.m.

Regeringens bedömning: Familjehemmens uppdrag behöver förtydligas. Ett arbete bör inledas för att ta fram grundläggande kriterier för bedömning av familjehem. Regeringen avser att tillsätta en särskild utredare med uppgift att utreda dessa frågor. Frågan om familjehemsföräldrars villkor inom socialförsäkringen bör behandlas av den utredning om socialförsäkringen som regeringen avser tillsätta. Villkoren för familjehemsföräldrars ersättning från arbetslöshetsförsäkringen bör också utredas.

Miljöpartiet anser att det är positivt att familjehemsföräldrarnas ekonomiska villkor utreds. Vi vill dock göra några tillägg. Ersättningsnivåerna till familjehemsföräldrarna bör ses över för att eventuellt höjas. I propositionen tas upp att familjehemsverksamheterna går mot en allt tydligare professionalisering. Man tar också upp att många kommuner rapporterar att de har svårigheter att rekrytera familjehem. En anledning är den förändrade familjebilden, det vill säga att båda yrkesarbetar utanför hemmet. Många gånger kräver en placering att minst en familjehemsförälder är hemma på del- eller heltid. Utifrån detta menar vi att det ska utbetalas en adekvat lön för familjehemsföräldrar, en form av professionalisering. För familjehem utgår ersättning endast för den tid som barnet vistas i familjen. Om placeringen avslutas upphör den ersättningen. Det kan då vara svårt, om en av familjehemsföräldrarna arbetat hemma under placeringen, att för en tid antingen gå upp i tjänst eller söka ett nytt arbete för att sedan vid en ny placering återigen arbeta deltid eller ta tjänstledigt. Vi menar att det bör ses över hur detta problem kan lösas för att underlätta för familjehemsföräldrarna och minska den ekonomiska osäkerheten. Därför bör det också ingå i den utredning om socialförsäkringen som ska tillsättas att hantera frågan om lön för ”arbetet” som familjehemsförälder och hur de osäkra ekonomiska villkor mellan placeringar som kan uppstå kan undanröjas.

I arbetet med att ta fram tydligare förutsättningar för familjehemmen bör även frågan om handledning behandlas. Den kommittén som arbetade fram ”Källan till en chans” gjorde en enkät och där svarade 19 procent av de till-

frågade familjehemsföräldrarna att de inte fått någon handledning alls. Det är många gånger ett svårt uppdrag att vara familjehemsförälder och de behöver stöd och råd. Familjehemsföräldrarna ska ha rätt till handledning före barnets eller den unges ankomst, under tiden och efter, samt med anledning av de problem som kan uppstå i och med de biologiska föräldrarnas/ föräldrarnas kontakt och besök. En naturlig del i processen är att de biologiska föräldrarna känner sig oerhört kränkta när barnen tas ifrån dem. Detta kan leda till problem i relationen mellan biologiska föräldrar, syskon och fosterhemsföräldrar. I flera fall är anledningen till att barn placeras i familjehem att föräldern lider av psykisk ohälsa och/eller har missbruksproblem. En förälder som ringer oavbrutet under nätterna och/eller är påverkad upptar väldigt mycket av familjehemsföräldrarnas tid och energi. Idag finns ofta dåligt stöd till fosterhemsföräldrarna för att kunna hantera denna situation. Miljöpartiet anser att handledning alltid ska ingå som stöd i uppdraget som familjehem och extra handledning ska kunna ingå om en familjehemsförälder anser sig behöva detta. Hur familjehemsföräldrarna kan tillförsäkras dels regelbunden handledning, dels extra handledning på grund av de biologiska föräldrarna bör också kunna ingå i utredningen kring grundläggande kriterier för bedömning av familjehemmen.

I den enkät som kommittén lät göra med familjehemsföräldrar uppgav knappt hälften av föräldrarna att de fått särskild utbildning för att klara uppdraget som familjehemsförälder trots att detta kan vara svårt och påfrestande. Dessutom svarade de flesta i den enkäten att det krävs en särskild kompetens för att klara av sitt uppdrag. Att nya familjehemsföräldrar får grundutbildning och vid behov vidareutbildning borde vara en självklarhet. Hur detta ska säkerställas bör även det ingå i utredningens uppdrag att ta fram.

Utredning av familjehem

Regeringens förslag: En bestämmelse införs som tydliggör att det är en socialnämnd som skall utreda ett tilltänkt familjehem införs i socialtjänstlagen (2001:453).

I utredningen "Källan till en chans" framkom det att det idag inte är ovanligt, snarare av en ökande grad, att andra verksamheter än kommunerna är de som rekryterar och förmedlar familjehem till kommunernas sociala barn- och ungdomsvård. Dessa verksamheter ger också stöd och hjälp till familjehemmen samt betalar i vissa fall ut lön till och tecknar avtal med familjehemmet. Den sociala barn- och ungdomsvårdskommittén menar att ansvars- och rollfördelningen mellan socialnämnderna och den verksamhet som rekryterar och stöder familjehemmen bör förtydligas. Ett förslag som framfördes var att det i socialtjänstförordningen bör införas en bestämmelse om att det är socialnämnden som ska sluta avtal med familjehemmet, något vi också anser är angeläget och vill ge regeringen till känna. Det räcker inte med det förslag som regeringen lägger fram.

Vi hade även velat att propositionen hade innehållit ytterligare ett avsnitt kring andra aktörer och de oklarheter om kan uppstå mellan kommunerna och

Fel! Okänt namn på

föreningen/ organisationen/förtaget och familjehemmet/jourhemmet. För att ytterligare klargöra roller kan frågan behöva utredas ytterligare.

Allt detta är av största vikt för både barn och familj. Är rollerna oklara, blir det otydligt också vart man ska vända sig med problem av olika slag. Det behöver vara så klart som möjligt.

Jourhem

Regeringens förslag: Socialnämnden skall inte få placera ett barn i ett sådant enskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran (jourhem) om inte förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i det är utredda av en socialnämnd. Om det inte finns särskilda skäl skall ett barn få vårdas i ett jourhem i högst två månader efter det att socialnämndens utredning enligt 11 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) om ingripande till barnets skydd eller stöd avslutats. Socialnämndens befohgenhet att vid länsrätt ansöka om flyttningsförbud skall inte utökas till att avse även barn som vårdas i jourhem.

Precis som Socialstyrelsen avstyrker Miljöpartiet förslaget om en två månaders tidsgräns. Vi menar också att det saknas bevis för att det skulle vara skadligt om ett barn börjar rota sig i en familj och sedan är tvunget att flytta. Det krävs mer forskning kring hur detta påverkar barn i stort. Att stressa fram en flytt på grund av en tidsgräns och kanske då till ett ställe som inte passar barnet är inte heller förenligt med barnets bästa, anser vi. Dessutom, som det påpekas i utredningen "Källan till en chans" är det svårt för många kommuner att rekrytera bra familjehem. Vi är inte emot en bortre tidsgräns generellt men i detta läge med brist på familjehem och utan strategi för hur antalet familjehem ska öka tycker vi inte att det verkar bra, särskilt inte för barnen men inte heller för socialtjänstens del.

Miljöpartiet anser, såsom Sveriges Kommuner och Landsting också påpekar i sitt remissyttrande, att det bör klargöras att det är socialnämnden i jourhemskommunen som ska ansvara för utredningen av jourhemmet då det är vanligt att flera kommuner använder sig av samma jourhem. Detta bör tydliggöras.

Insatser för barn som har både sociala och psykiatriska problem

Regeringens bedömning: En förutsättning för att pojkar och flickor som har både psykiatriska och sociala problem skall få insatser av god kvalitet är ett förbättrat samarbete mellan den sociala barn- och ungdomsvården och barn- och ungdomspsykiatrin. En nödvändig förutsättning för ett sådant samarbete är att tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin förbättras. Regeringen avser därför att förstärka vårdgarantin inom barn- och ungdomspsykiatrin.

Att föreslå en vårdgaranti kommer inte att lösa några av de större problemen. Om det inte finns tillräckligt med personal med adekvat utbildning, gör

inte en vårdgaranti någon större skillnad för den enskilde. Tillgängligheten ökar om det finns fler platser på barn- och ungdomspsykiatriska kliniker, om det finns psykosocial kompetens inom primärvården, om ungdomsmottagningarna kan erbjuda psykosocial kompetens och om det finns fler skolkuratorer och psykologer i skolan. Det är en förutsättning för att pojkar och flickor som har både sociala och psykiatriska problem ska få den hjälp de behöver. Miljöpartiet tycker att det från regeringens sida saknas en helhetssyn på problemet och förslag på åtgärder.

Det krävs en större övergripande plan för hur barn och unga som har både sociala och psykiatriska problem ska få den hjälp de behöver för att fungera i samhället. Detta kräver ett gott och smidigt samarbete mellan olika institutioner såsom Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, barn- och ungdomspsykiatri (både den öppna och den slutna verksamheten), socialtjänst- och handikappnämnderna runt om i landet m.fl.

Ett sätt att överbrygga problemen är att gå vidare med det förslag som den sociala barn- och ungdomsvårdskommittén lade fram om försök med fem samordnade verksamheter. Kommittén föreslår att bidrag ges till kommuner och landsting som gemensamt skapar och bedriver verksamhet med kvalificerad vård under en femårsperiod för barn som både har sociala och psykiatriska problem. De menar att en sådan verksamhet kräver både dygnsvård och öppenvård och samtidigt ska bedrivas med stöd av både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Det krävs ett utbyte av kunskaper och kompetenser, förenat med ett uttalat gemensamt ansvar för att lösa dessa svåra problem för de berörda barnen. Som kommittén skriver: ”En tvärprofessionell och samordnad vård är nödvändig för att behov av samtidiga sociala och psykiatriska insatser skall kunna tillgodoses.” Vi menar att det är ett intressant förslag som är väl värt att pröva och som skulle generera en del av den metodutveckling som så väl behövs för barn som har både sociala och psykiatriska behov. Regeringen bör återkomma med förslag om hur detta ska kunna ske.

Ett nationellt riskbarnscentrum

Regeringens bedömning: Behovet av ett nationellt riskbarnscentrum bör övervägas först när erfarenheterna från arbetet med utredningar avseende barn som avlidit i anledning av brott, nationellt utvecklingscentrum för tidiga insatser till barn och unga samt de s.k. barnhusens verksamhet sammanställts.

Miljöpartiet anser att ett nationellt riskbarnscentrum bör inrättas snarast med målgruppen barn och ungdomar som är, eller misstänkts vara, utsatta för övergrepp. Brott mot barn är svåra att handlägga och många myndigheter involveras i arbetet, vilket skapar samordningsproblem. Det är stora problem med att förena vård- och omsorgsstrategier med rättsvårdande insatser. Frågan om ett nationellt riskbarnscentrum är utrett sedan länge, bland annat redan i SOU 2001:72 och av Socialstyrelsen. Vi menar att initiativ till ett sådant centrum inte behöver invänta utredningen avseende barn som avlidit i anledning av brott eller att de s.k. barnhusens verksamhet följts upp, då dessa inte

Fel! Okänt namn på

är direkt avhängiga varandra. Självklart finns det kopplingar men vi ser inte att det finns några starka skäl till att ytterligare fördröja inrättandet av ett nationellt riskbarnscentrum utan detta bör ske snarast.

Inlåsnings under nattvila av ungdomar som dömts till slutna ungdomsvård

Regeringens bedömning: Den som vårdas med stöd av lagen (1998:603) om verkställighet av slutna ungdomsvård bör inte få hållas inlåst i sitt bostadsrum eller i en bostadsenhet under dygnsvilan.

Miljöpartiet är i likhet med flera remissinstanser tveksamt till det förslag som Statens institutionsstyrelse (SiS) ursprungligen har framfört, att den intagne i anslutning till dygnsvilan får hållas inlåst i sitt bostadsrum eller i en bostadsenhet. Vi förstår dock behovet som SiS påtalar, dels kring de ungas säkerhet, dels personalens. Dock kräver detta att det utreds närmare. Vi ser ändå att problemet måste hanteras omedelbart och menar ett sätt att öka säkerheten inom den slutna ungdomsvården vore att öka antalet personal på natten. Fler vuxna nattetid kan öka säkerheten och förhindra bråk, trakasserier och övergrepp.

En samordnad utveckling av den sociala tillsynen

För att inte återigen riskera att situationen såsom den för Louise i Vetlanda återupprepas krävs det nytänkande och metoder för att säkra att barn och ungdomar inte riskerar att falla mellan stolarna hos socialtjänsten m.fl. Tryggheten för de barn och unga som behöver samhällets hjälp, stöd och skydd behöver säkerställas och tilliten till kommunerna att familjer får den hjälp de behöver förbättras. Samtidigt behöver kunskapen för kommunerna och om kommunerna för länsstyrelsernas del också förbättras så att de som behöver samhällets stöd verkligen får det. En väg att göra det skulle kunna vara att kommunerna under en treårsperiod ska vara skyldiga att redovisa för länsstyrelserna antal anmälningar till socialtjänsten och antal öppna utredningar samt utredningar som läggs ned utan åtgärd och anledningen till detta. Hur detta ska genomföras och att finna andra metoder bör länsstyrelserna gemensamt få i uppdrag att utveckla.

Stockholm den 2 oktober 2007

Thomas Nihlén (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Jan Lindholm (mp)